Krása suchých trav

Anna Skalická

Trávy jsou nejen neobyčejně hospodářsky významné, ale jsou i rostlinami vysoce dekorativními. I když květy mívají relativně malé, jejich květenství bývají bohatá a působí často impozantním dojmem. Velkou předností trav je jejich schopnost podržet si svůj půvab i jako suché, což nebývá časté u většiny ostatních rostlin. Trávy se v suchém stavu hojně přidávají k jiným rostlinám výrazně a nápadně kvetoucím, protože aranžmá podstatně zjemňují; samostatné jsou velmi efektní např. z tropů a subtropů dovážené mohutné kortadérie *(Cortaderia)*, ozdobnice *(Miscanthus)* nebo různé bambusy *(Sasa, Phyllostachys, Arundinaria* atd.*)*.

V zahradnické praxi se často mezi trávy *(Poaceae)* řadí i různí zástupci jiných čeledí, např. *Cyperaceae* (k suchým dekoracím se často používají velké ostřice nebo šáchor) nebo *Juncaceae* (především sítiny); tyto druhy zde však neuvádím.

Také mezi u nás rostoucími druhy je celá řada neobyčejně krásných trav, které

Třeslici největší (Briza maxima) lze u nás úspěšně pěstovat jako letničku. Foto V. Zelený

jsou vhodné do suchých aranžmá. Bez předchozího sušení lze do váz upravit třeslici prostřední *(Briza media)* (viz obr.); má rozkladité laty a klásky srdčitě vejcovité, zploštělé, převislé a nafialovělé.

Velmi trvanlivou rostlinou, kterou je možno sbírat i v zimě, protože její květenství zůstává dosti kompaktní, je třtina křovištní *(Calamagrostis epigeios)* (viz obr.), běžný druh na lesních okrajích a pasekách, na písčitých i hlubokých půdách; má tuhá stébla, pod latami drsná, květenství 15–30 cm dlouhá. Další vysoká tráva, která tvoří celé souvislé porosty podél vod, je chrastice rákosovitá *(Phalaroides arundinacea,* syn.: *Phalaris arundinacea, Baldingera arundinacea, Typhoides arundinacea).* Přímá stébla dosahují až 2, vzácně 3 m výšky, laty jsou laločnaté, za květu rozložené. V zahradách se pěstuje chrastice s listy podélně bíle pruhovanými (‘Picta’). Rovněž u vod roste další vysoká tráva, zblochan vodní *(Glyceria maxima);* přímé laty, až 40 cm dlouhé, mají drsné vřeteno a větévky šikmo, později až vodorovně odstálé. Naší nejvyšší trávou je rákos, který je za sucha vhodný do velkých nádob pro větší prostory. Rákos obecný *(Phragmites australis)* může mít stébla až 4 m vysoká, nevětvená, dvouřadě listnatá; jazýček je v podobě bělavých chlupů; husté laty tvořené nafialovělými klásky mohou být i 50 cm dlouhé.

K okrasným účelům se nevyužívají vždy jen vysoké rostliny, také mnoho našich drobných trav je velmi působivých. Tak např. plevelný druh ječmen myší *(Hordeum murinum)* upoutává svými osinami, dlouhými až 2,5 cm. Zajímavé, hřebenité uspořádání klásků má poháňka hřebenitá *(Cynosurus cristatus).*

Oblíbeným dekoračním materiálem jsou i četné obilniny, zvláště do vazeb rustikálního charakteru. Žádané rostliny pro rozkladité laty jsou různé ovsy *(Avena sativa, A. fatua),* pro hustá květenství pšenice a pro dlouhé osiny ječmeny.

Statný trs bezkolence modrého (Molinia caerulea) často zpestřuje ráz porostu v oblasti kosodřeviny. Foto J. Havel

Drobné korálky kapek vody zachycených porostem trav dokazují, že trávy mohou být dekorativní nejen v kompozicích. Foto J. Havel

Kukuřice *(Zea mays)* není naší domácí travou — pochází z dalekého Mexika — ale stala se neodmyslitelnou plodinou našich polí a i z dekorativního hlediska je neobyčejně významná. Jako ozdobný materiál se využívají široké listy a palice, jejichž obilky u různých kultivarů jsou odchylného tvaru i zbarvení — bílé, oranžové, hnědé až černé; ze šustí se zhotovují různé dekorativní předměty (celé betlémy apod.).

Aby se zvýšila rozmanitost sortimentu trav v aranžérské praxi, bývají rostliny přibarvovány nebo naopak běleny. Používají se barvy anilinové, textilní nebo potravinářské, k bělení peroxid vodíku, chlorové vápno nebo přípravek Savo.

Z cizích trav se u nás hojně pěstuje a v suchém stavu používá třeslice největší *(Briza maxima)*, přirozeně rozšířená v jižní Evropě: bývá až 60 cm vysoká, klásky na velmi tenkých větvičkách jsou 15–25 mm dlouhé, podlouhle vejcovité. Rostliny se řežou po vytvoření květenství, později by se klásky rozpadly; při sušení se rostliny nezavěšují. Ze Středozemí pochází i jednoletá třeslice menší *(B. minor)*, která velmi připomíná naši třeslici prostřední.

Jedním z nejužívanějších druhů do suchých kompozic je zaječí ocásek vejčitý *(Lagurus ovatus)* (viz foto): tato letnička svým původem ze Středozemí, se u nás hojně vysévá, a to buď na podzim do hrnků a na jaře se přesazuje, nebo se seje na jaře přímo do volné půdy. Vejcovitá až někdy téměř kulovitá květenství jsou 2–3 cm dlouhá a vynikají z nich asi 5 mm dlouhé osiny: ty vyrůstají na hřbetech pluch, které jsou na bázi kratičce chlupaté a na vrcholu vybíhají ve 2 osinovité zuby. Podle doby sběru je potom suchý materiál zbarvený: při časném sběru je světle zelený, později krémový, okrový až našedlý. Předností zaječího ocásku je dlouhá trvanlivost květenství, která jsou nerozpadavá. Občas se pěstují velmi nízké rostliny ('Nanus').

Vejcovitá květenství má také lesknice kanárská *(Phalaris canariensis)* (viz obr.) pocházející též ze západního Středozemí. U nás se pěstuje častěji pro suchou vazbu než jako dekorace na záhonech. Klásky jsou 2–4 cm dlouhé a mají plevy s podélnými bílými a zelenými proužky. Její obilky bývají součástí ptačích zobů.

Velmi charakteristickým tropickým druhem je slzovka porcelánová *(Coix lacryma-jobi)* (viz foto). Poněvadž má dlouhou vegetační dobu, je nutno rostliny předpěstovat a po vysazení zajistit slunné místo a výživnou půdu. U této jednoleté až 1 m vysoké trávy jsou nápadné listy (až 4 cm široké), klásky jsou jednopohlavné, samčí dvoukvěté, samičí klásky mají 3 květy: 2 jsou sterilní a 1 fertilní. Listeny samičích květů obalující obilku tvrdnou a tvoří kapkovitý, slze podobný tvrdý útvar porcelánovitého

1 — Tuhé klásky i stébla jsou předností oblíbené mediterránní lesknice kanárské (Phalaris canariensis). 2 — Rozvolněné laty sveřepu stoklasu (Bromus secalinus) jsou vždy vhodným doplňkem suchých vazeb. 3 — Ozdobou úzkých lat sveřepu velkoklasého (Bromus lanceolatus) jsou dlouhé, z květenství vyčnívající osiny. 4 — Třeslice prostřední (Briza media) se lidově označuje jako „vlásky Panny Marie". 5 — Předností ozdobnice cukrové (Miscanthus sacchariflorus) je velká trvanlivost mohutných lat. 6 — Snadno dostupnou travou pro každého je u nás hojně rostoucí třtina křovištní (Calamagrostis epigeios). Orig. E. Burianová

Obilka slzovky porcelánové (Coix lacryma–jobi) se používá v Asii jako náhražka prosa, k přípravě krup i k výrobě piva (vlevo) ♦ Bér italský (Setaria italica) je starou asijskou kulturní rostlinou. Obilky se používají jako jáhly, k přípravě alkoholických nápojů a celé rostliny se zkrmují. Snímky V. Zeleného

Panáky z obilných snopů z naší krajiny již téměř vymizely. Foto F. Kotlaba ♦ Zaječí ocásek vejčitý (Lagurus ovatus) patří v suchých kompozicích k nejčastěji využívaným travám (dole). Foto V. Zelený

vzhledu: používají se k výrobě náhrdelníků, růženců a ve východní Asii se z obilek připravuje mouka.

U nás jednoletou, ale ve své vlasti (Etiopii) trvalkou je vousatec huňatý *(Pennisetum villosum*, syn.: *P. longistylus)*, velmi oblíbený pro huňatá květenství: jsou válcovitá, asi 10 cm dlouhá, s vyčnívajícími dlouhými osinami, dodávajícími načechraný vzhled. Laty je nutné seřezávat velmi brzy, protože později se rozpadají. Sušit se musí zavěšené, květenstvím dolů. Účinné je preparovat laty glycerinem nebo přestříkat bezbarvým lakem.

I některé sveřepy jsou vyhledávány k výzdobě. Sveřep velkoklasý *(Bromus lanceolatus*, syn. *B. macrostachys)* (viz obr.), původní ve Středozemí, je jednoletou rostlinou, 40–50 cm vysokou, s úzkými, tuhými vzpřímenými latami a s klásky 2,5 cm dlouhými. Stopky klásků jsou drsné, osiny až 12 mm dlouhé, z klásků nápadně vyčnívající. Pro sveřep stoklasu *(B. secalinus)* (viz obr.) jsou typické laty rozkladité, později jednostranné až převislé, příosní větvičky nestejně dlouhé, drsné, klásky zploštělé, tuhé, 10–20 mm dlouhé, osiny 5–8 mm dlouhé. U nás je letničkou, v jižní Evropě rostlinou dvouletou.

Do velkých květinových kompozic nebo zkrácený, např. do různých košíků, je vhodný bér italský *(Setaria italica)* (viz foto). Stébla dorůstají 100–150 cm, listy jsou 15–50 cm dlouhé, 10–15 mm široké, drsné; charakteristický je mohutný válcovitý lichoklas 5–30 cm dlouhý, složený z dvoukvětých klásků vyrůstajících v paždí neopadavých štětin; osiny chybějí. Naopak štíhlými přímými 12–15 cm dlouhými lichoklasy se vyznačuje vousec středomořský *(Polypogon monspeliense)*, letnička ze Středozemí.

Vhodným doplňkem do suché vazby je jistě milička velkokvětá *(Eragrostis cilianensis*, syn.: *E. megastachya)*, jednoletá trsnatá tráva, asi 50–60 cm vysoká: vzpřímené laty jsou jehlancovité, asi 15 cm dlouhé, s klásky až o 40 květech: pluchy nemají osiny. Z dalších miliček se u nás pěstuje *E. tef, E. pilosa* aj. (např. v Lednici na Moravě 24 druhů).

Zcela odlišného vzhledu je severoamerická tráva — proso vláskovité *(Panicum capillare)*, jehož rozvolněné laty mohou být až 40 cm dlouhé. Větévky v latách jsou velmi jemné, ale tuhé, přímo odstálé; klásky pouze 2–3 mm velké, dvoukvěté a bezosinné. Zavčas sklizená květenství se při sušení nezavěšují, ale ponechávají se nastojato, aby se docílilo rozkošatění. Velmi dobře se lisují a používají se při zhotovování plošných dekorací, např. obrázků.

Z vytrvalých druhů jsou kromě kortadérie pampové *(Cortaderia selloana*, syn. *C. antibes)* (viz Živa 1997, 1: 20–22) jistě nejefektnější ozdobnice: o. cukrová *(Miscanthus sacchariflorus)* (viz obr.) s původním rozšířením v Číně a Japonsku: hustě trsnatá rostlina dorůstá až 2 m výšky. Koncové laty jsou složeny z lichoklasů 20–30 cm dlouhých, hedvábitě chlupaté klásky postrádají osinu. To je podstatný rozdíl oproti o. čínské *(M. sinensis)*, kde osiny vyčnívají z klásků; někdy bývá označována jako čínský rákos nebo eulálie čínská. Pěstují se i některé kultivary. Např. ozdobnice cukrová se zlatožlutými proužky na listech — 'Aureus', s listy na okraji bílými — 'Variegata'. Podobně i ozdobnice *M. sinensis* má kultivary: 'Zebrinus' — rostliny užší, vzpřímeného vzrůstu a s listy příčně žlutě pruhovanými, 'Gracillimus' — široký žlutý proužek podél hlavní žilky na listech, 'Variegatus' — se středním proužkem širokým, krémově zbarveným. Předností ozdobnic je pozdní doba květu, u nás v září až říjnu. Laty se řežou až po úplném vykvetení, kdy získávají stříbřitou barvu.

Drobnou, ale velmi dekorativní trvalkou, je ječmen hřívnatý *(Hordeum jubatum)*: bývá asi 30 cm vysoký, trsnatý, s lichoklasy 3–10 cm dlouhými; nejnápadnějšími v květenstvích jsou až 8 cm dlouhé osiny. Poněvadž ve zralosti jsou lichoklasy snadno rozpadavé, je nutno rostliny sklízet velmi záhy.

Ještě mnohé další trávy by si zasloužily zmínku, jako např. kavyly *(Stipa)*, bezkolenec *(Molinia)*, ale sortiment jak našich domácích druhů, tak introdukovaných je veliký a nelze jej v jediném příspěvku vyčerpat.

Pozn.: Ve dnech 12.–13. listopadu 1997 se v Lednici na Moravě na půdě Zahradnické fakulty Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity konala významná konference, která byla věnována suchým rostlinám, jejich pěstování a využití. Zajímavé a na vysoké úrovni připravené setkání odborníků organizoval Ústav zelinářství a květinářství a Ústav biotechniky zeleně. Kromě přednášek bylo demonstrováno množství rostlinného materiálu a předváděly se i ukázky vazby. Sborník z konference vyšel pod názvem Sušené květiny — pěstování a využití.